”Hvis vi først begynder at tage sange ud, er indholdet til enhver tid til forhandling.”

DEBAT I august blussede en debat om Højskolesangbogen op, efter at musikeren Isam B, der er en af fire ophavspersoner til sangen *Ramadan i København*, havde forsvaret muslimske kvinders ret til at bære niqab og kaldt det et feministisk valg. Det fik Socialdemokratiets udlændingeordfører til at kræve sangen fjernet fra Højskolesangbogen. Men formand for Folkehøjskolernes Forening Lisbeth Trinskjær afviser, at politiske krav eller en sangskrivers senere udtalelser skal afgøre, hvad der står i sangbogen. Højskolebladet har talt med hende om sagen, og om hvem der egentlig bestemmer, hvad der hører hjemme i danskernes fælles sangbog.

Af Jane Mylenberg

Det begyndte med et spørgsmål til Socialdemokratiets udlændingeordfører, Thomas Skriver Jensen. På baggrund af nogle af musikeren Isam B's offentlige udtalelser blev Skriver Jensen spurgt, om *Ramadan i København*, som Isam B er medforfatter til, fortsat hører hjemme i Højskolesangbogen.

Hans svar var nej.

Dermed begyndte en debat, som i flere uger fyldte i landsdækkende medier. Men ifølge Lisbeth Trinskjær blev flere forskellige spørgsmål hurtigt blandet sammen.

”I begyndelsen stod det lidt uklart, hvad positionen egentlig var hos dem, der mente noget om det. Mente man, at sangen skulle tages ud af den nuværende Højskolesangbog? Eller mente man, at den ikke burde komme med i 20. udgave?”

For Folkehøjskolernes Forening (FFD) er svaret på begge spørgsmål klart.

”Vi har aldrig i skoleformens eller Højskolesangbogens historie efterredigeret en udgave. Derfor er det helt utænkeligt for mig, at vi skulle tage en sang ud af en færdigredigeret udgave. Og jeg mener ikke, at denne debat berettiger til, at vi ændrer det princip.”

Heller ikke når den 20. udgave engang skal redigeres, vil FFD kræve, at sangen bliver udeladt. Det er nemlig ikke foreningen eller dens formand, der bestemmer, hvilke sange der skal med.

”DET ER IKKE ENGANG MIG, DER REDIGERER HØJSKOLESANGBOGEN”

At politikere og offentlighed blander sig i Højskolesangbogen er i sig selv ikke nyt, understreger Lisbeth Trinskjær.

I forbindelse med tidligere udgaver har der været stor folkelig interesse for sangvalget, og politikere har også henvendt sig med ønsker om bestemte sange. Det nye er ønsket om at få en sang fjernet.

Derfor hæfter Lisbeth Trinskjær sig ved noget andet ved den seneste debat.

”Jeg var faktisk overrasket over, hvor omfattende den blev. Men jeg blev også glædeligt overrasket over den meget stærke politiske tilbageholdenhed. De politikere, der blev spurgt, holdt fast i armslængden. Det glæder jeg mig helt vildt over. De ved godt, at det ikke er dem, der redigerer Højskolesangbogen. Det er ikke engang mig.”

Når en ny udgave skal redigeres, nedsætter FFD's bestyrelse et udvalg og godkender dets medlemmer. Men derefter ophører bestyrelsens indflydelse, forklarer hun.

”Når opgaven er beskrevet, og de mennesker, der skal løse den, er valgt, så ophører vores magt fuldstændigt. Udvalget bestemmer hundrede procent, hvad der skal være i sangbogen. Der skal være fuldstændig armslængde og frihed.”

Når arbejdet med 20. udgave engang begynder, er hendes opgave derfor ikke at sende den aktuelle strid med ind i redaktionslokalet.

”Vi har lyttet til debatten. Nu skal vi børste den af os, så den ikke følger med ind i det lokale, hvor de mennesker skal træffe deres beslutninger. De skal foretage deres faglige vurderinger af, hvilken samling af sange der skal udgøre den 20. udgave. Og det skal de gøre med vores fuldkomne tillid.”

EN SANG OM LIVET I BYEN

En anden misforståelse i debatten handler ifølge Lisbeth Trinskjær om, hvordan *Ramadan i København* overhovedet endte i Højskolesangbogen, hvor nogle har udtalt, at FFD bestilte en ramadansang hos Isam B.

”Det er ikke korrekt,” siger Lisbeth Trinskjær og fortæller, at der i forbindelse med arbejdet med 19. udgave blev inviterede en række sangskrivere, der ikke tidligere havde skrevet fællessange, til seminarer om fællessangens håndværk. Her mødte Isam B de tre øvrige ophavspersoner til *Ramadan i København.*

”Det, vi gerne ville have, var flere sange, som reflekterer livet i byerne, hvor de fleste mennesker jo bor. Og en del af den virkelighed er, at der er mennesker, der holder ramadan.”

At netop denne sang alligevel har fået så stor symbolsk betydning, overrasker hende ikke helt.

”Det kan jo undre, at en sang, der berører islam, kan fylde så meget, når der er 600 andre sange, der handler om alt muligt andet. Men jeg tror, den falder ind i den større debat, der er om andre religioners aftryk på det danske samfund.”

Handler debatten så i virkeligheden lige så meget om, hvem og hvad vi mener hører hjemme i fortællingen om Danmark, som den handler om Isam B?

”Jeg tror, den handler om begge dele. Og for forskellige mennesker handler den om forskellige ting.”

Lisbeth Trinskjær lægger ikke skjul på, at hun selv er uenig med Isam B i flere af de synspunkter, der har udløst debatten.

”Jeg synes, nogle af hans udtalelser er meget ekstreme. For mig er det for eksempel absurd at sige, at det at tage niqab på er feminisme. Feminisme handler om lige rettigheder og muligheder for mænd og kvinder, og jeg har ikke set nogen mænd gå med niqab. Så det giver ingen mening for mig.”

Hun mener også, at nogle af musikerens synspunkter er vanskelige at forene med højskolernes værdigrundlag.

”Vi har demokratiske idealer og forestillinger om ligestilling og menneskers betydning. Så nogle af de udtalelser vil jeg personligt tage afstand fra. Men som en del af den tradition vil vi til enhver tid forsvare hans ret til at sige det.”

Og netop dér ligger et af debattens vanskeligste spørgsmål: Kan man skille sangen fra sangskriveren? Lisbeth Trinskjær peger på, at det spørgsmål heller ikke historisk har været enkelt. Men i dette tilfælde er der desuden en særlig omstændighed, som lidt er forsvundet i debatten:

Ramadan i København er ikke Isam B’s sang alene.

”Den er skrevet af fire mennesker sammen. Jeg kan sagtens forstå, hvad teksten betyder religiøst for nogen. Men jeg kan også sagtens forstå dem, der læser den som en helt naturlig beskrivelse af den virkelighed, der findes i en storby som København.”

Hvis en sangskriver efter optagelsen af en sang fremsætter racistiske, antidemokratiske eller kvindeundertrykkende synspunkter, gælder så det samme princip?

”Ja. Vi ville ikke tage sangen ud. For mig at se begynder vi på en glidebane i det sekund, vi bryder det historiske princip om, at vi ikke efterredigerer en udgave af Højskolesangbogen. Så vil indholdet til enhver tid være til forhandling. Og med hvem?”

”For mig at se begynder vi på en glidebane i det sekund, vi bryder det historiske princip om, at vi ikke efterredigerer en udgave af Højskolesangbogen. Så vil indholdet til enhver tid være til forhandling. Og med hvem?”

”Det fortæller noget om, hvor vigtig Højskolesangbogen er for mennesker, og hvilken rolle den har i dansk kultur. Der er ikke mange andre lande, hvor man på samme måde har en sangtradition, hvor vi synger vores poeter.”

EN SANGBOG MÅ GERNE STØDE

For Lisbeth Trinskjær er det ikke et problem, at der findes sange i Højskolesangbogen, som nogle læsere tager afstand fra. Tværtimod.

”Jeg synes, det er en kæmpe kvalitet. Hvis man bladrer i Højskolesangbogen, vil de fleste mennesker kunne finde en sang, de ikke bryder sig om, og ikke bare fordi de synes, det er en dårlig sang. Der vil også være sange, som støder dem.”

Tekster bliver læst med samtidens blik, og derfor kan betydningen af en sang også forandre sig.

”Vi skal ikke fraskrive os vores historie. Vi skal eje vores historie. Men vi skal selvfølgelig se på den med de øjne, vores egen tid giver os.«”

Det er også baggrunden for, at hun under debatten har kaldt tanken om at fjerne *Ramadan i København* for ”meget uhøjskoleagtig.”

”En af de meget stærke demokratiske værdier, som bor i højskolerne, er ytringsfriheden. Man har lov til at mene og sige, hvad man vil. Det er grundlæggende i Højskole-Danmark.”

Men ytringsfrihed betyder ikke retten til at stå uimodsagt, understreger hun.

”Det betyder ikke, at man får ret, eller at man ikke bliver modsagt. Det farligste, vi kan gøre i det danske samfund, er i virkeligheden at tænke: Du får ret, og vi får fred, og så kommer vi forbi det her.”

Derfor forventer hun også, at *Ramadan i København* fortsat vil blive sunget på højskolerne, men måske ikke helt på samme måde som før.

”Diskussionerne om Isam B og nogle af de ting, han siger, vil følge med sangen. Det tror jeg. Og så vil den åbne for en samtale.”

KAMPEN OM DET FÆLLES

Debatten om *Ramadan i København* fortæller ifølge Lisbeth Trinskjær også noget om Højskolesangbogens helt særlige position. Hun blev slået af, hvor mange mennesker der engagerede sig også langt uden for højskolebevægelsen.

”Det fortæller noget om, hvor vigtig Højskolesangbogen er for mennesker, og hvilken rolle den har i dansk kultur. Der er ikke mange andre lande, hvor man på samme måde har en sangtradition, hvor vi synger vores poeter. Det betyder, at en stor del af befolkningen faktisk kender vores poesi, fordi vi synger den. Det er vanvittigt smukt.”

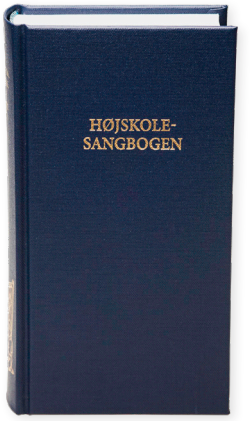
Derfor ser hun heller ikke nødvendigvis de stærke følelser omkring sangvalget som et problem.

”Jeg kan på en måde virkelig godt lide, at der er stærke meninger i forskellige dele af befolkningen om, hvad der er i sangbogen. Det vidner om et kæmpe ejerskab, som vi som højskoler skal være bevidste om, at vi deler med resten af befolkningen.”

Men hvis Højskolesangbogen fortsat skal være et fælles sted i et Danmark, der kulturelt, religiøst og familiemæssigt ser anderledes ud end tidligere, følger konflikten måske også med.

Må vi acceptere, at kampen om, hvad der hører til i Højskolesangbogen, bliver hårdere?

”Ja, helt sikkert. Og vi må tåle, at der er mange meninger om, hvad der hører til i den sangbog.”

Vil du vide mere om *Ramadan i København*, kan du læse om sangen her: hojskolesangbogen.dk/om-sangbogen/historier-om-sangene/o-r/ramadan-i-koebenhavn

DET MÅ IKKE STÅ OG FALDE MED ÉN SANG

Når den 20. udgave af Højskolesangbogen en dag skal redigeres, håber Lisbeth Trinskjær derfor ikke først og fremmest, at redaktionen har lært noget om *Ramadan i København.* Hun håber, at den har lært noget større.

”Jeg håber, at det at afspejle, at der findes forskellige kulturer i Danmark, ikke skal stå og falde med én sang.”

Hun ønsker sig flere mennesker, der skriver fællessange om det liv, der faktisk leves i Danmark - om storbyerne, forskellige kulturelle erfaringer og nye familieformer.

”Jeg håber i det hele taget, at 20. udgave bliver en sangbog, der reflekterer den virkelighed, Danmark er.”

Et løbende spejl?

”Ja. Et løbende spejl - men med meget, meget stærke rødder. Og nogle af de rødder vil der være nogen, der tager anstød af. Men det er ikke det samme som, at de ikke skal være der.”